

Innspill til Utenriks- og forsvarskomiteen om: Stortingsmelding 10 (2014-2015) Muligheter for alle – menneskerettigheter som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken

Initiativ for etisk handel (IEH)

Bakgrunnen for etableringen av IEH i år 2000 var at fagbevegelsen, de frivillige organisasjonene og media avslørte i stadig større grad at norske selskaper bidro til brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Dette førte samtidig til at et økende antall bedriftsledere og eiere ga uttrykk for at de trengte praktisk hjelp til å håndtere denne, for mange, nye problemstillingen.

Målet ble å lage et praktisk ressurscenter og en dialogbasert læringsarena. Komplekse problemstillinger krever samarbeid mellom arbeidsgiver, fagbevegelse og sivilsamfunn. IEH ble derfor startet av en arbeidsgiverorganisasjon (Virke), fagbevegelse (LO), sivil sektor (Kirkens Nødhjelp) og en bedrift (Coop Norge). Siden den gang har vi jobbet med flere hundre norske virksomheter.

Med bakgrunn i vår erfaring og kompetanse er vårt hovedinnspill følgende:

Regjeringen ønsker å fremme samstemt politikk for menneskerettigheter. Da må man sette like strenge krav til norske aktører som man setter til utenlandske samarbeidspartnere. Regjeringens forventninger og krav til norske aktører er utydelige. Regjeringen gir ikke nok incentiver til norsk næringsliv for å jobbe mot brudd på menneskerettighetene.

Regjeringen skriver godt om samstemthet i politikken. Det er vi enige i. Derfor bør utenriks- og forsvarskomiteen understreke hvor viktig det er at norske aktører tar et aktivt valg for å respektere menneskerettigheter når de opererer i andre land. IEH jobber i hovedsak med norske bedrifters leverandørkjeder, og vet at det daglig skjer brudd på grunnleggende menneskerettigheter i fabrikker som produserer for norske bedrifter. Vi jobber aktivt med våre medlemsbedrifter for å unngå dette, blant annet gjennom opplæringsprogrammer, utvikling av praktiske verktøy og rådgiving innen bl.a. risikostyring/aktsomhetsvurdering og ved å være en arena for erfaringsutveksling og samarbeid innen og på tvers av bransjer. Mange norske bedrifter som jobber seriøst med dette ønsker at myndighetene formulerer klarere krav og forventninger på dette området. Det er frustrerende å se at det fortsatt er fritt fram på det norske markedet for bedrifter som ikke tar dette på alvor. Mange av disse tar store markedsandeler og selger også til det offentlige.

Det er viktig å feie for egen dør før man forventer noe av andre. Norge som nasjon holder menneskerettighetsfanen høyt og forventer at andre land og institusjoner gjør det samme. En naturlig følge av dette er å støtte norske bedrifters arbeid med å minimere risiko for brudd på menneskerettigheter.

Regjeringen nevner i alt 7 prioriterte innsatsområder under kapittel 4.5 **Et aktivt og ansvarlig næringsliv**, s.55-59. Vi skal kommentere kort på de ulike:

4.5.1 FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (s.57):

- *«Utarbeide en nasjonal handlingsplan for å bidra til en helhetlig oppfølging av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter fra norske myndigheters side.*
- *Videreføre en aktiv rolle for menneskerettigheter og næringsliv i FNs menneskerettighetsråd og andre internasjonale organisasjoner, blant annet ved å arbeide for at internasjonale organisasjoner og utviklingsbanker følger prinsippene.*
- *Gi økt veiledning til næringslivet om FNs veiledende prinsipper og andre anerkjente retningslinjer for samfunnsansvar, herunder OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.»*

Her merker vi oss at regjeringen ønsker å gi økt veiledning til næringslivet. Initiativ for etisk handel (IEH) er startet av norsk fagbevegelse, arbeidsgiversiden, sivilsamfunn og næringsliv for å gjøre nettopp dette, og har gjort det i 15 år. Vår erfaring er at veiledning ikke er nok, men at det må kompletteres med rådgiving og arenaer for erfaringsutveksling og samarbeid. I tillegg skriver regjeringen i avsnittet over at «Regjeringen forventer at næringslivet legger FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter til grunn i sitt arbeid med å ivareta samfunnsansvar, og at norske selskaper vurderer hvordan de skal gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å sikre at de respekterer menneskerettene i sin virksomhet».

- ✚ Vi ønsker at komiteen ber regjeringen tydeliggjøre *hvordan disse forventningene skal komme til uttrykk*. Vi ønsker også at det tydeliggjøres godt hvorfor myndighetene ikke *setter som krav* til norske selskaper å gjennomføre aktsomhetsvurderinger.
- ✚ Vi ønsker at komiteen ber regjeringen tydeliggjøre *hvilke konsekvenser* det har for norske selskaper å *ikke* legge FN veiledende prinsipper til grunn og *ikke* gjennomføre aktsomhetsvurderinger.
- ✚ Vi ønsker at komiteen ber regjeringen tydeliggjøre om offentlige innkjøpere kan fortsette å handle med aktører som *ikke* følger FNs veiledende prinsipper, og som *ikke* gjennomfører aktsomhetsvurderinger. EU styrker kravene i nytt direktiv om offentlige anskaffelser¹. Flertallet i forenklingsutvalget i Norge ønsker å gå motsatt vei.

4.5.2 Kunnskap og dialog (s.57):

- *Styrke lokal institusjonsbygging og sivilsamfunn i samarbeidsland der det er spesielt behov for å øke beskyttelsen mot fare for næringslivsrelaterte overgrep.*
- *Bygge faglig kompetanse og kapasitet for bedrifters samfunnsansvar i Norge ved å støtte norske aktører på området.*
- *Styrke utenriksstasjonenes rådgivning til norsk næringsliv om menneskerettighetsrisiko i vertslandet som en integrert del av arbeidet med næringsfremme.*

¹ Sosialt ansvar i offentlige anskaffelser, Direktoratet for forvaltning og IKT
http://www.anskaffelser.no/sites/anskaffelser/files/norsk_veileder_sosialt_ansvar_i_offentlige_anskaffelser_difi.pdf

- ✚ Her ønsker vi å opplyse komiteen om at vi har samarbeid med lokale institusjoner og sivilsamfunn i de land der våre bedrifter i hovedsak har produksjon. Nettverket, Local Resources Network, som driftes delvis med Norad støtte og i samarbeid med britiske Ethical Trading Initiative (ETI) og Dansk Initiativ for Etisk Handel (DIEH), er etablert for at våre bedrifter skal kunne samarbeide med pålitelige lokale aktører med kunnskap og kompetanse relevant for å sikre bærekraftige leverandørkjeder og ivaretagelse av menneskerettighetene.
- ✚ Vi ser også hvor stor verdi har med lokal institusjonsbygging, og arrangerer derfor kurs for leverandører til norske bedrifter. Som et resultat har vi laget rapporten «Suppliers Speak Up» der vi har samlet innspill fra nær 1500 leverandører i Kina, India og Vietnam. De kommer med innspill til bedrifter og myndigheter om hvilke endringer som må skje for at menneskerettighetene til arbeiderne i større grad kan ivaretas. Disse innspillene bør leses.
- ✚ Vi ser frem til at regjeringen skal bygge ytterligere faglig kompetanse og kapasitet ved å støtte oss som er aktører området, og bidrar gjerne i debatten om hvordan dette kan skje.
- ✚ Vi ønsker at regjeringen konkretiserer på hvilken måte utenriksstasjonene skal rådggi om menneskerettighetsrisiko, og understreker hvor viktig det er at menneskerettighetsaspektet *alltid* er en del av arbeidet med næringsfremme. Vi opplever at det ikke alltid er det.

4.5.3 Forventninger til selskaper med statlig eierandel (s.58):

- *Arbeide med å forbedre eierdialogen med selskaper der staten har direkte eierskap, slik det er slått fast i Meld. St. 27 (2013–2014) Et mangfoldig og verdiskapende eierskap.*
- ✚ Regjeringen skriver at de «forventer» at selskapene de helt eller delvis eier respekterer menneskerettighetene og gjør aktsomhetsvurderinger. Vi ønsker at regjeringen *krever* at selskapene gjør aktsomhetsvurderinger, som en helt sentral del av sin forretningspraksis.
- ✚ Vi ønsker at komiteen åpner for minstekrav til de aktørene som får nytte godt av offentlige tiltak for næringsfremme. Som minstekrav bør de forplikte seg til å følge FNs veiledende prinsipper, og gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Vi kan hjelpe dem med det.

Alt dette mener vi at handler om samstemthet i norsk politikk vedrørende menneskerettigheter. Vi håper at komiteen ber regjeringen fullt ut integrere menneskerettsaspektet i alt arbeid med fremme av norsk næringsliv.

Vi håper innspillene er nyttige og deltar mer enn gjerne med utdypende synspunkt og kommentarer i det videre arbeidet.

Oslo, 10.02.2015

Per N. Bondevik
Daglig leder
Tlf: 95012969
per@etiskhandel.no

Karoline Bakka Hjertø
Seniorrådgiver
tlf: 99227303
karoline@etiskhandel.no

Initiativ for etisk handel (IEH), Hausmanns gt 19, 0182 Oslo, Tlf: 21090490, info@etiskhandel.no